

รูปแบบการวิจัยและพัฒนาโรงเรียนของนักวิจัย

1. **ชื่อนักวิจัย** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์
2. **หน่วยงาน/สถาบัน** คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร
3. **โรงเรียนที่รับผิดชอบ** จังหวัดกำแพงเพชร
1) โรงเรียนวัดคูยาง
2) โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม
3) โรงเรียนบ้านสุรเดชสามัคคี
จังหวัดตาก
4) โรงเรียนบ้านยางโองนอก
5) โรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี

4. รูปแบบการร่วมพัฒนาและวิธีดำเนินการ

การดำเนินงานวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่วมกับโรงเรียนเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 การพัฒนาบุคลากรทุกคนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการ PDCA และใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระยะที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนรู้ระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา โดยดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาบุคลากรทุกคนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

1. เก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันของโรงเรียน เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนา
2. พัฒนาบุคลากร ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้บริหารและครู กระตุ้นให้ผู้บริหารและครูพัฒนาตนเองตามกระบวนการพัฒนา PDCA ในลักษณะของกลุ่มใหญ่ทั้งโรงเรียน ทีมงานหรือทีมเรียนรู้ และรายบุคคล โดยร่วมประชุมวางแผนสร้างความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการเอง ผู้วิจัยให้คำปรึกษาโดยพบปะพูดคุยทั้งโดยตรงและทางโทรศัพท์กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน การประชุมชี้แจงหรือบรรยายสำหรับครูทั้งโรงเรียนหรือหลายโรงเรียนรวมกัน และให้ความรู้ครูด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ

สาระความรู้สำคัญมีดังนี้

- ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ได้แก่ การเรียนรู้ที่มีความสุข การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้วยศิลปะ ดนตรี กีฬา และพัฒนากาย วาจา ใจ
- การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- การวิจัยในชั้นเรียน
- การประเมินผลและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- การเขียนรายงานการวิจัยและพัฒนาของโครงการ

3. การสรุปผลระยะที่ 1 ได้ข้อมูลลักษณะสำคัญของโรงเรียนเกี่ยวกับขนาดของโรงเรียน สภาพที่ตั้ง สภาพการบริหารจัดการภายในโรงเรียน สภาพการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียน และอื่น ๆ สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน จุดเด่นและจุดด้อยของโรงเรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. การวางแผนเพื่อร่วมพัฒนา ดำเนินการโดยพบปะทั้งโดยตรงและทางโทรศัพท์กับผู้บริหาร หรือผู้ประสานงานเพื่อดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กำหนดวิธีการและเวลาการพัฒนาการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยร่วมพัฒนาโดยวิธีการเป็นวิทยากรอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งการอบรมมีความแตกต่างกันตามจำนวนผู้เข้ารับการอบรม และระยะเวลาที่อบรม จำแนกได้เป็น 4 แนวทางดังนี้

แนวทางที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับการอบรมที่มีคณะครู จำนวนมากกว่า 50 คน มีเวลาอบรม 7-8 ชั่วโมง มีขั้นตอนสำคัญดังนี้

(1) วิทยากรนำเสนอกรอบกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของครู โดยมีการสรุปด้วยแผนภูมิ

(2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนโดย วิทยากรเสนอตัวอย่างสภาพเหตุการณ์การทำวิจัยในชั้นเรียน (Scenario)

(3) ฝึกการคิดหาแนวทางพัฒนานักเรียน โดย วิทยากรเสนอตัวอย่างแนวทางพัฒนาผู้เรียนอย่างมีหลักการ เช่น การพัฒนาของนักเรียนด้านการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โดยมีแนวทางพัฒนาจากการเรียนรู้ ความพอใจที่จะตอบสนอง จนถึงการชื่นชม หรือมีค่านิยม เป็นต้น จากนั้นให้คณะครูฝึกคิดเพื่อพัฒนากระบวนการพัฒนานักเรียนซึ่งมีการกำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังของนักเรียน ควบคู่กับกิจกรรมหลัก โดยผู้วิจัยร่วมคิดวิเคราะห์กับคณะครูจนได้ผลงานจริง ผู้วิจัยเสนอแนะให้ครูนำกระบวนการพัฒนานักเรียนนั้นไปขยายผลเป็นแผนการสอน หรือโครงการดำเนินการพัฒนานักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพจริงของชั้นเรียน

(4) วิทยากรและคณะครูร่วมกันกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน เช่น การเปรียบเทียบพฤติกรรมนักเรียนระหว่างเริ่มโครงการกับสิ้นสุดโครงการ การประเมินจากความคิดเห็นของนักเรียน การประเมินจากความคิดเห็นของครูและการประเมินจากความคิดเห็นของครู

(5) วิทยากรและครูครูร่วมกันคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู เช่น การเขียนแผนการสอนและการสร้างสื่อ การสร้างเครื่องมือต่าง ๆ การทำตารางการปฏิบัติงานของครู การดำเนินการสอนและการวัดผล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปและรายงานผลซึ่งผู้วิจัยเสนอแนะว่าจะระยะแรก

อาจรายงานการวิจัยอย่างง่าย แต่สำหรับผู้ต้องการนำเสนอเป็นผลงานวิชาการควรเขียนรายงานเชิงวิชาการให้ถูกต้องตามรูปแบบรายงานการวิจัยเชิงวิชาการ

(6) วิทยากรสรุปกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนที่คณะครูอาจดำเนินการได้เป็น 2 แนว คือ การวิจัยตามแนวคิดวงจร PDCA และการวิจัย 5 ขั้นตอน (1) สำรวจปัญหาและวิเคราะห์ปัญหานักเรียนหรือปัญหาการเรียนการสอน หรือกำหนดสิ่งที่ต้องการพัฒนา (2) กำหนดวิธีการแก้ปัญหาโดยมีแนวคิด ทฤษฎี หลักการหรือแนวทางที่สมเหตุสมผล (3) การพัฒนานวัตกรรมหรือพัฒนาวิธีการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหา (4) การนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ (5) การสรุปผล

แนวทางที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับการอบรมที่มีคณะครูจำนวนมากกว่า 50 คน และมีเวลาในการอบรมประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง มีขั้นตอนสำคัญดังนี้

(1) วิทยากรนำเสนอกรอบกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนานักเรียน การแก้ปัญหาลearning การสอน และการแก้ปัญหานักเรียนอย่างเป็นระบบด้วย วงจร PDCA

(2) ฝึกการคิดตามระบบของวงจร PDCA โดยวิทยากรเสนอปัญหาสมมุติซึ่งเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับชั้นเรียน ให้คณะครูวางแผนแก้ปัญหา (P) บอกวิธีการแก้ปัญหา (D) บอกวิธีตรวจสอบ (C) โดยคณะครูช่วยกันวางแผนเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มนำเสนอต่อที่ประชุมทั้งห้อง ได้รายการวิธีแก้ปัญหา และวิธีตรวจสอบที่กว้างขวาง

(3) วิทยากรสรุปแนวทางตามวงจร PDCA โดยเชื่อมโยงกับตัวอย่างที่ทำกิจกรรม

แนวทางที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับการอบรมที่มีคณะครูจำนวน 30 - 50 คน มีเวลาในการอบรม 7 - 8 ชั่วโมง มีขั้นตอนสำคัญดังนี้

(1) วิทยากรนำเสนอกรอบกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองของครู โดยมีการสรุปด้วยแผนภูมิ

(2) ฝึกคิดเกี่ยวกับปัญหาและกำหนดปัญหา โดยให้คณะครูเสนอสภาพปัญหาจริงในการปฏิบัติงานของตนแล้ววิทยากร จำแนกกลุ่มปัญหาเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับตัวครูและการสอน กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร และปัญหาอื่น ๆ แล้วให้คณะครูคำนึงถึงความสำคัญของปัญหา และความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาโดยตัวครู

(3) ฝึกคิดวางแผนพัฒนาตนเอง โดยให้คณะครูเสนอความต้องการในการพัฒนาตามความคิดอย่างอิสระแล้วสรุปปัญหาวิธีพัฒนา

(4) วิทยากรให้คณะครูเลือกปัญหาหรือเป้าหมายที่ต้องการที่ครูสามารถแก้ไขหรือพัฒนาได้ เช่นปัญหาการเรียนหรือความต้องการในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วระดมความคิดเห็นในการหาแนวทางพัฒนาอย่างมีหลักการ

(5) วิทยากรให้คำแนะนำหลักการและตัวอย่างวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักการ

(6) วิทยากรสรุปแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียนตามวงจร

PDCA

แนวทางที่ 4 การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับการอบรมที่มีคณะครูจำนวนไม่เกิน 10 คน มีเวลาในการอบรม 7 - 8 ชั่วโมง มีขั้นตอนดังนี้

(1) วิทยากรเสนอกรอบกระบวนการ PDCA

(2) วิทยากรให้คณะครูกำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการสอนหรือเกี่ยวกับนักเรียน และระบุสาเหตุของปัญหา วิทยากรเสนอแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาอย่างมีหลักการ โดยเสนอตัวอย่างแนวคิดหลักการ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับระดับความรู้ความคิด ของบลูม (Bloom) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative Learning) ของจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson) เป็นต้น

(3) ให้คณะครูฝึกวางแผนสำหรับการสอน 8 สัปดาห์ แล้ววิทยากรกับคณะครูร่วมกันออกแบบการสอนโดยระบุจุดประสงค์และกิจกรรมสำคัญที่มีแนวคิดเป็นพื้นฐาน เพื่อเป็นการฝึกการคิดออกแบบการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

(4) วิทยากรสรุปกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อตามวงจร PDCA โดยเชื่อมโยงกับกิจกรรมที่ได้ทำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยของโครงการ 5 คำถามหลัก ผู้วิจัยดำเนินการโดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม บันทึกการสังเกต สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิเคราะห์โดยสรุปเป็นข้อสรุปย่อย เก็บข้อมูลเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัย

4. ข้อค้นพบตามคำถามวิจัย 5 คำถามหลัก สรุปได้ดังนี้

คำถามที่ 1 มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการพัฒนาของครูกับผลสัมฤทธิ์ที่วัดได้ของนักเรียนทุกคนหรือไม่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอะไรบ้าง และเกิดขึ้นได้อย่างไร

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาครูกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ที่ปรากฏในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ แต่ไม่ปรากฏในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ โดยปรากฏในลักษณะที่ครูพัฒนาการสอนโดยเพิ่มกิจกรรมกลุ่ม การให้นักเรียนทดลองและปฏิบัติจริง กิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ การลดคะแนนสอบลงและเพิ่มคะแนนระหว่างเรียนที่เป็นการตรวจชิ้นงาน ประเมินการปฏิบัติงานจริงของนักเรียน สัมพันธ์กับการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น โดยทำชิ้นงานที่มีคุณภาพมากขึ้น ปฏิบัติงานดีขึ้น มีความสุขและสนุกในการปฏิบัติจริงมากขึ้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากกิจกรรมการสอนที่ครูพัฒนาขึ้น เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติ จึงเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) ได้มากและปรากฏชัดเจน

คำถามที่ 2 อะไรคือองค์ประกอบ หรือเงื่อนไขเฉพาะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. การวิจัยครั้งนี้สรุปเงื่อนไขหลักและเงื่อนไขเฉพาะได้ดังนี้

2.1 เงื่อนไขหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียนรู้ วิธีการพัฒนาหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ ขนาดของกลุ่มเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้

2.2 เงื่อนไขเฉพาะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ มีดังนี้

2.2.1 เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นทีมของคณะครูและผู้บริหารคือ ขนาดทีมมีขนาดเล็ก (8-10 คน) มีการประชุมร่วมกันบ่อยครั้งทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำทีมมีคุณลักษณะที่ดีของผู้นำและผู้เรียนรู้ เงื่อนไขนี้ปรากฏในกรณีการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จจากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท มีครูไม่ถึง 10 คน มีผู้บริหารที่รักการทำงาน รักการเรียนรู้ ผู้บริหารปฏิบัติงานในลักษณะร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากการมีทีมขนาดเล็กทำให้การสื่อสาร การร่วมคิด ร่วมทำ ทำได้ทั่วถึงชัดเจน ผนวกกับการมีผู้นำทีมที่รักการทำงาน รักการเรียนรู้ ทำให้มีการร่วมกันลงมือปฏิบัติงานของทั้งผู้นำและผู้ตาม ทำให้มีความผูกพันในทีมสูง เกิดขวัญและกำลังใจการเรียนรู้เป็นทีมจึงมีความสำเร็จสูง

2.2.2 เงื่อนไขของการเรียนรู้เป็นทีมของคณะครูกลุ่มขนาดใหญ่พิเศษ คือ การถูกกำหนดอย่างเป็นทางการให้เป็นกลุ่มหรือคณะและการมีลักษณะงานตามหน้าที่ที่คล้ายกันหรือเกี่ยวข้องกัน การเรียนรู้เป็นทีมหรือการทำงานเป็นทีมขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นการเรียนรู้จากการรับความรู้ร่วมกัน และวางแผนร่วมกัน ไม่ปรากฏการเรียนรู้เป็นทีมจากการทำงานหรือปฏิบัติงานร่วมกันทั้งโรงเรียน

2.2.3 เงื่อนไขการเรียนรู้ของครูเป็นรายบุคคล อันเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน หรือการพัฒนาการเรียนการสอน คือ คุณลักษณะการรักงานและใฝ่รู้ของครูเอง และการมีและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ สื่อ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเงื่อนไขเฉพาะได้แก่ ครูเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ง่าย เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชน หรือเป็นชุมชนที่มีสถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนระดับปริญญาโทที่มีแหล่งค้นคว้าเอกสารให้บริการ ตัวครูเองเป็นครูต้นแบบ ครูดีเด่น มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือกำลังศึกษาระดับปริญญาโท

2.2.4 เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของนักเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทและวิธีสอนของครู โดยมีเงื่อนไขเฉพาะได้แก่ การให้นักเรียนได้ประเมินตนเองและเพื่อนมากขึ้น การให้นักเรียนคิดวิเคราะห์สรุปความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น การให้นักเรียนใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหลายวิธีมากขึ้น การให้นักเรียนเรียนด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติมากขึ้น การให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น และการที่ครูได้พิจารณาเด็กเป็นรายกรณีมากขึ้น

คำถามที่ 3 ครูและนักเรียนมีกรณีเรียนรู้อะไรที่ประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จจากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. การวิจัยครั้งนี้มีทั้งกรณีการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

3.1 กรณีการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จจากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การเรียนรู้เป็นทีมของคณะครูกลุ่มเล็ก (8 - 10 คน) ในโรงเรียนประถมขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท มีผู้บริหารที่รักงาน รักการเรียนรู้ และร่วมปฏิบัติงานกับทีม

3.2 กรณีการเรียนรู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จจากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และอยู่ในชุมชนเมือง (สำหรับกรณีนี้ ตามสภาพจริงเป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาทั้งครูและนักเรียน แต่เกิดจากปัจจัยและกระบวนการ ส่วนใหญ่ที่นอกเหนือจากการดำเนินการของนักวิจัย)

คำถามที่ 4 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารจัดการอย่างไร ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของโรงเรียน

4. ลักษณะของการบริหารจัดการ เพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือการจัดงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน การจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่ครูต้องการ การบริหารแบบให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม การวางแผนและแบ่งงานรับผิดชอบ การใช้ผลการประเมินตนเองมาพัฒนาครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง การส่งเสริมครูในการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การทำวิจัยในชั้นเรียน การสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็น การให้ขวัญและกำลังใจ ยกย่องชมเชย การนิเทศและการสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งคุณลักษณะจากข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับหลักการสำคัญบางประการของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินโครงการ โรงเรียนปฏิรูปครั้งนี้ผู้บริหารและครูได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและใช้หลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงเกิดผลสำเร็จบางประการดังข้อค้นพบที่ว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และมีกรณีการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงาน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คำถามที่ 5 โรงเรียนอื่น ๆ สามารถนำประสบการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผลไปใช้ได้หรือไม่ หากจะนำไปใช้ควรมีขั้นตอนอย่างไร และจะปฏิบัติตามขั้นตอนนั้นได้อย่างไร

5. การวิจัยครั้งนี้มีทั้งกรณีโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็กที่ขยายผลได้

5.1 ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนของตนสามารถนำประสบการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผลในด้านการวิจัยในชั้นเรียน การทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ

การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ไปใช้ขยายผลโรงเรียนอื่นได้ เทคนิควิธีการขยายผลที่ครูเสนอ ได้แก่ การให้โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นต้นแบบ นำเสนอรูปแบบของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนอื่น การสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายโดยใช้กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การที่โรงเรียนต้นแบบจัดสถานที่หรือห้องแสดงผลงานและจัดเอกสารต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานของโรงเรียนอื่น และการที่โรงเรียนจัดระบบข้อมูลที่ถูกต้องมีแนวทางที่ชัดเจนที่จะนำไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้ครูได้เสนอเงื่อนไขการดำเนินการขยายผลดังนี้ ผู้บริหารต้องตั้งใจจริงที่จะสนับสนุนโรงเรียนอื่น มีนโยบายชัดเจน มีการวางแผนปฏิบัติงาน มีการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน คณะครูทั้งหมดต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น อดทนมุ่งมั่นสูงเพราะต้องใช้เวลามาก วิทยากรจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่ขยายผลและทักษะการสื่อสารมีความเสียสละ โรงเรียนที่รับการขยายผลต้องมีแผนงานโครงการปฏิรูปที่ชัดเจนและปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัด

5.2 ครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จจากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนของตนสามารถนำประสบการณ์ไปขยายผลในโรงเรียนอื่นได้บางส่วน โดยมีความเห็นว่าการขยายผลความสำเร็จจากโรงเรียนหนึ่งไปยังโรงเรียนอื่นนั้น ต้องเป็นการดำเนินการจริง ปฏิบัติได้จริง มิใช่การขยายผลเพียงแนวคิดหรือความรู้เท่านั้น ครูได้เสนอเงื่อนไขของการขยายผลดังนี้ ผู้บริหารและครูทั้ง ผู้ประสบความสำเร็จและรับการขยายผลต้องตั้งใจจริงที่จะปฏิรูปโรงเรียน มีงบประมาณจากภายนอกสนับสนุนทั้ง 2 ฝ่าย มีระบบการควบคุมกำกับ ติดตามการดำเนินงาน และต้องร่วมมือกันอย่างดีทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

(1) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติควรส่งเสริมการปฏิรูปโรงเรียนโดยจัดงบประมาณเฉพาะให้กับโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยจัดให้โรงเรียนในชนบทสูงกว่าโรงเรียนในเมือง

(2) การเลือกโรงเรียนต้นแบบเพื่อขยายผลไปสู่โรงเรียนอื่น ควรพิจารณาโรงเรียนที่มีความสำเร็จในการบริหารจัดการเด่นชัด มีข้อมูลหลักฐานที่เป็นระบบ หรือมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนที่โรงเรียนอื่นจะนำไปปฏิบัติได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครู

(1) ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนควรบริหารจัดการ โดยพัฒนาตนเองควบคู่กับการพัฒนาครูและพัฒนานักเรียน เนื่องจากการพัฒนาทั้ง 3 ส่วนมีความสัมพันธ์กัน

(2) ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ครูควรพัฒนากิจกรรมโดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น

